

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem

je poslala vsem okraj. učit. društvom okoliščino, v kateri poziva učiteljstvo, da daruje od prvega svojega prejemka draginske doklade 1914 nekaj za učiteljski obrambni sklad. Vsak šolski vodja naj pobere od svojega učiteljstva darovane krone ter jih pošlje z imenikom darovalcev vred predsedniku okr. učitelj. društva, ki pošlje nabrano vsoto Zveznemu blagajniku tov. nadučitelju Gnusu na Dol. Po možnosti naj pošlje vsako društvo vsaj toliko kron, kolikor je učnih oseb v okraju; kar se nabere več, sme društvo uporabiti tudi v okrepitev lastne blagajne. Darovi se seveda pobirajo tudi pri nečlanih naše organizacije, ki so po pravici dolžni žrtvovati še več, ker niso dejansko nič pripomogli do izboljšanja našega gmotnega položaja. Upamo, da se odzove temu pozivu vse učiteljstvo brez izjeme, ker v dosegu končnega smotra je treba še boja in za ta boj denarja.

Imena istih, ki bodo ta naš klic popolnoma prezirali, naj društveni predsedniki naznanijo vodstvu Zveze, da bomo imeli na tak način učiteljstvo tudi kvalitativno v pregledu.

Do konca meseca februarja naj pošljejo okr. društva vodstvu Zveze imenik učiteljev in učiteljic z zrelimi izprijemalci, bivajočih v področju dotičnega okr. učiteljskega društva, ki so ostali tekoče leto brez službe. Zveza namerava sestaviti tozadevno statistiko ter jo eventualno uporabiti proti nadprodukciji v našem stanu.

Zaveza in Sežansko učiteljsko društvo.

Na zadnji seji upravnega odbora Zaveze, ki se je vršila dne 29. pret. mes. v Ljubljani, je bila na dnevnem redu tudi točka z naslovom tega članka. O predmetu je poročal predsednik Zaveze, tovariš Luka Jelenc. Glasom sklepa omenjene seje moramo to poročilo s sprejetim predlogom vred objaviti v celoti. — Poročilo se glasi:

Že več let zaporedoma se je vnela na vsaki glavni skupščini Zaveze v delegacijski seji pri poročilu o Zavezinih listih več ali manj stvarna, a doslej še vedno neplodna debata. Nikdar pa se ni vršila debata v tako plitvem nivoju, kakor na letošnji delegacijski seji. Nastopili so govorniki, ki so v svojih izjavah kazali popolno nevednost v razvoju naših listov, ki ne poznajo niti njihovih nalog in tendenc. Zahtevali so v svoji neinformiranosti, da naj ustvarimo zopet to, kar smo z velikim naporom reorganizirali pred leti. Vstal je mlad govornik in menda res — resno in celo s potrebnim patosom prepovedal »Učit. Tovariš«, da ne sme sugerirati in utrjati svojim bralcem onih naprednih idej in nazorov, ki tvorijo temelj programu naše Zaveze; posebno se je zgražal nad tem, da bi »Učit. Tovariš« propagiral napredna šolsko-politiška stremeljenja.

Reševanje gmotno vprašanje v tej debati, so poudarjali govorniki v prvi vrsti, da je »Učit. Tovariš« predrag in ga primerjati v ceni z učiteljskimi listi drugih narodov. Izpuščaje vse drugo iz misli, niso pomislili ti kritiki, da imajo ti listi po 20.000 naročnikov in polno inseratov, mi pa se borimo komaj za tisočak naročnikov. Tudi jim ni šlo v glavo, kako naj bi pisali sami za list, ki ga morajo plačevati.

Seveda se je morala vsem govornikom pojasniti zgodovina preosnove Zavezinih listov in raztolmačiti njih tendence. Razžaljeni so bili ti govorniki, ker se jim je očitala popolna neinformiranost v teh zadevah. Ker niso mogli ugovarjati, so umolknil, pozneje pa predbacivali vodstvu, da jim maši usta. Jaz pa mislim, če govori en govornik petkrat k isti stvari, in če dvakrat ni sprejel predlog za konec debate, se to ne pravi mašiti ust!

Kakor rečeno, razžaljeni so bili nekateri govorniki in ne da bi bili takoj na dana pojasnila, če jim niso bila zadostna in dovolj jasna, odgovorili, se je zatekel mlad socialist, neizkušen mladi učitelj Alojzij Hreščak, k socialistični reviji »Naši Zapiski« in tam napadel vodstvo in upravni odbor Zaveze, sploh vso našo osrednjo organizacijo tako vehementno in obenem krivično, kakor nismo bili vajeni do-

slej od naših najhujših sovražnikov — klerikalcev.

Da vidi cenjeni upravni odbor, v kakšnem tonu se je hotel maščevati nad Zavezo mladi Hreščak, podam nekaj cvetk iz njegovega članka. Nanizal je ondi take — le iz socialističnih listov nabrane fraze:

»25letnico je obhajala letos Zaveza slovenskega učiteljstva — in uspeh: letos so plače slovenskih učiteljev bolj beraške nego pred 25 leti, letos ve slovensko učiteljstvo veliko manj, kaj hoče, nego pred 25letmi. Vodstvo slovenskega učiteljstva se ni izkazalo kos svojih nalogi. Slovensko učiteljstvo nima jasnega pojma o tem, kaj bi lahko pomenilo v narodu, ne pozna niti kulturnih, niti političnih svojih nalog. Organizirano tava kot razkropljena čreda, organizacija mu je coklja, ki ovira njegov razvoj, mesto da bi mu bila najtrdnjša opora.«

Potem citira doslovno one odstavke Ganglovega slavnostnega govora, ki govorijo o narodnostni ideji, ki jo — kar omenjam mimogrede — imenuje socialni Hreščak »giftige Fliegen«, o naprednosti in demokratizmu. Na to vzklika naš kritik v »Naših Zapiskih«: »To je torej naš program! Razvila ga je avtoriteta na prošnji avtoritete, zato ga smatram avtoritativnim. Vprašam naše voditelje: Ali vedo že 25 let, da je to naš program, ali pa so mogoče zvedeli šele po Ganglovem govoru? Sodim, da bo drugo pravo. Ali ne? In če ne, zakaj ni vzgajala organizacija svojih članov vsaj v duhu takega programa? Ali ima slovensko učiteljstvo danes po 25 letih svoje organizacije jasne pojme o narodnosti? — Jaz trdim da, a ne tistih pogubnih, ki jih imajo nekateri slovenski socialisti — »Ali mogoče o demokratizmu? Kje so tozadevne programatične razprave, ki naj bi bile učiteljstvu kažiplot na njegovi trnjevi poti?«

Nato se spne do smeje trditve, da so vsa Ganglova izvajanja samo v njegovi glavi, da pa vse drugo, v Zavezi združeno učiteljstvo ne ve nič o tem, izvzeti je menda samo tovariš Hreščak.

Nezadovoljen z vsem svetom, je vendar pohvalil Komenskega in Rousseaua, češ, da sta bila pametna moža, ker sta

rekla, da je vzgoja važnejša kot pouk, vzgoja pa ima za prednost značaj.

V daljni svoji razpravi nam predbaciva servilnost in pasjo ponižnost v nastopih za svoje pravice. Modruje pa tako-le:

»Materialno odvisen učitelj ne more vzgajati neodvisnih, ponosnih, etiško visoko stoječih ljudi. Vezane so naše roke po bedi, ki jo trpimo, in produkt naših stvarjanj so neobgljivi sužnji s krivo hrbtenico, s kardinalno čednostjo, pokorščino v srcu, svetim strahom do avtoritete v mozgu, hinavskim nasmehom na ustih, resnično: vreden produkt svojega suženjskega mojstra!

Za take produkte naše umetnosti se nam pa slovenski narod prav lepo zahvaljuje, kakor se tudi prav lepo zahvali za take vodnike. Vi ne poznate poti, ki pelje ven iz teme robstva na prosto, svetlo pot človeškega življenja. S svojimi blagodnečnimi frazami nas uspavate, s pestrimi barvami nam omamljate pogled, da ne vidi okov, ki nam stiskajo naše ude.

Okovi z naših rok! Pesek iz oči! V naše čaše pristnega vina. To je naš program za najbližji začetek.«

Jaz pa pristavim, da so to brezpomembne fraze za neizkušene ljudi!

H koncu obsoja še enkrat vso našo organizacijo ter kriči: »Slovensko učiteljstvo si ni danes po 25letnem obstanku svoje centralne organizacije na jasnem niti o eni sami točki svojega programa. Niti kot kulturni pionirji, niti kot politični faktorji ne vemo, kam drži pot. Kje leži krivda? V brezglavem našem centralnem vodstvu!«

Tako! Zdaj pa sedimo tu obglavljeni, in to delo je izvršil nad nami Alojzij Hreščak!

Meni je všeč in rad imam še tako ostro kritiko, toda biti mora poštena, pravična in temeljiti na resnični podlagi. Vsako maščevanje ji mora biti tuje. Hreščakova kritika pa vse to ni.

Jaz jako dvomim, da bi bil tovariš Hreščak že kdaj imel v rokah pravila Zaveze in še bolj, da bi jih bil kdaj pazljivo prebral; pravila so pa vendar okvirni program vsakega društva. Zaveza ni delovala samo v ozkem okvirju svojih pravil, temveč je postavila svoje delovanje

LISTEK.

Nadučitelj Ivan Kaukler.

Dolgost življenja našega je kratka. Kaj znanec je zasula že lopata! Odprta noč in dan so groba vrata; al' dneva ne pove nobena prat'ka.

Dne 22. decembra 1913. po 10. uri popoldne je raz Ptujsko okoliško šolo zaplapolala črna zastava, vsem moidoidim tožeča, da je to šola za večno ostavljena nadučitelj, nje voditelj Ivan Kaukler. Pred 30. leti je prestopil privikrat kot mlad jak moč nje prag z namenom, posvetiti ji svoje najboljše moči, in utrjen po naporu nem delu je sedaj po kratki mučni bolezni en dan pred dopolnjenim 59. letom zapustil torišče svoje plodovite delavnosti.

Pokojni Kaukler se je porodil dne 23. decembra 1854. l. v Laporju. Bil je sin kmetijskih staršev. Njegova sestra, že sedaj čez 70 let stara, ki je tudi ves čas njegove hude srčne bolezni stala ob njegovi postelji in mu stregla, mi je pripovedovala, da so njegovi starši mladega Ivana jako radi imeli, in ker je bil v ljudski šoli že prav dober učenec; zato so se odločili

poslati ga v latinsko šolo, da bo postal gospod-duhovnik. — Študiral je potem na mariborski gimnaziji. V sedmem gimnazijskem razredu je potem izstopil, ker bi ne bil rad duhovnik. Mati ga je zdaj šla v Maribor obiskat, ali Ivana ni več našla v gimnaziji, ni vedela, kam za njim. Šele čez dolgo časa so starši zvedeli, da je pri ljudeh. Tu je služboval nad 3 leta in ker tudi z vojaškim stanom ni bil zadovoljen, je bil odpuščen kot črnovojniški častnik. Odločil se je postati učitelj. Vstopil je v Gradcu v tretji letnik učiteljskega. Leta 1879. meseca julija je dovršil maturo na graškem učiteljskem. Služboval je kot učitelj pri Sv. Rupertu, potem pri Sv. Lenartu v Slov. g. Odtod je prišel v Maribor na vadnico in nato v Slov. Bistrico. Dne 20. marca 1883. l. je prišel kot učitelj na Ptujško okol. šolo in l. 1888. je bil po dolgem boju imenovan za nadučitelja te šole, ki jo je vzorno vodil skoraj do svoje prerane smrti. Na tej šoli je torej deloval nad 30 let.

Resno bolan je bil le malo časa. V začetku meseca julija t. l. mi je privikrat tožil, da mu ni dobro. Začel se je zdraviti. V začetku šolskega leta meseca novembra l. l. se je zopet počutil boljšega; vodil je tri ure trajajočo domačo učiteljsko kon-

férenco. Vsi smo se veselili, da je naš blagi nadučitelj zopet toliko ozdravil, da bo mogel zopet poučevati. Ali glej! Poučeval je le nekaj dni, moči so pešale od dne do dne, in v drugi polovici meseca novembra ga je neozdravljiva bolezen za vsekar priklenila na posteljo. Obsojenemu v strašno noč življenja je bila na strani ljubeča soproga, ki ga je umevala, trpela z njim vred in ga tešila v brezupju.

Dne 24. decembra l. l. smo spremili zemeljske ostanke predragega nadučitelja k večnemu počitku. Pogreba so se udeležili: ptujski prošt Fleck, dr. Evgen Netoliczka, c. kr. okrajni glavar in predsednik okr. šol. sveta, M. Heric, c. kr. šolski nadzornik, duhovščina mestne fare, množica meščanov, večinoma vsi v Ptuj stanojuči člani okrajnega šol. sveta, krajni šolski svet, množica stanovskih tovarišev, veliko občinstva iz okolice in nepregledna vrsta šolske mladine.

Pred šolo in ob grobu so mu stanovski tovariši zapeli dve ganljivi žalostinki.

Ob odprti gomili mu je govoril tovariš Ogorelec, našteval njegovo nenadomestljivo delovanje, ki ga je razvijal kot učitelj in kot šolski voditelj v šoli in zunaj šole.

Izročili smo materi zemlji truplo pre-rano umrlega nadučitelja Ivana Kauklerja. Zapustil je vdovo in dva nepreskrbljena sinova. Zares hud udarec za rodovino, ki je izgubila tako skrbnega, dobrega očeta, kakor tudi za šolo, ki je izgubila izvrstnega, vestnega, narodnega, značajnega nadučitelja in šolskega voditelja. Kamor sem pogledal, sem videl solzne oči in slišal besede: »Škoda nadučitelja, škoda moža!«

Vse je kazalo, da je bil rajni jako priljubljen. V teku 30 let, odkar je služboval in deloval na okoliški šoli, je vzgojil mnogo odličnih mož, ki so dosegli na temelju njegovih nauk ugledna mesta v raznih stanovih.

Pokojni nadučitelj je deloval dolgo let kot član nadzorstva pri Ptujskem hranilnem in posojilnem društvu, bil je skoraj ves čas svojega bivanja na okoliški šoli odbornik Čitalnice, večkrat je bil izvoljen za predsednika učiteljskega društva za ptujski okraj, ali sprejel je to častno mesto le dvakrat, bil je tajnik društva za varstvo otrok, soustanovnik Ciril-Metodove podružnice, blagajnik čebelarke podružnice itd.; sploh sodelujoč ali podporni član vseh narodnih društev v Ptuj.